

แนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ
เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยพะเยา
Development of the Information Resources Purchasing
to Teaching Support University of Phayao

ณัฐदानันท์ ยอดเมืองชัย

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา e-mail: nattadanun.yo@up.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดซื้อ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยา ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรสายบริการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศภายในหน่วยงานที่มีห้องสมุดเป็นของตนเอง จำนวน 6 หน่วยงาน คือ 1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา 2. คณะพยาบาลศาสตร์ 3. คณะนิติศาสตร์ 4. คณะแพทยศาสตร์ 5. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 6. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ สรุปผลการวิจัยกระบวนการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ดังนี้

1. การศึกษาผู้ใช้ พบว่ามีเพียงคณะพยาบาลศาสตร์ที่ไม่มีการศึกษาผู้ใช้ ซึ่งหากทำการศึกษาผู้ใช้กลุ่มนี้สามารถพิจารณาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศตามความน่าเชื่อถือในตัวทรัพยากร ชื่อเสียง ประสิทธิภาพหรือคุณสมบัติของผู้แต่ง สำนักพิมพ์หรือผู้ผลิตทรัพยากรสารสนเทศได้ การศึกษาผู้ใช้กลุ่มอาจารย์จะสามารถพิจารณาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสารสนเทศที่ต้องการประเภทหนังสืออ้างอิง ตำราและวารสารวิชาการ และการศึกษาผู้ใช้กลุ่มเจ้าหน้าที่และบุคคลทั่วไปจะสามารถพิจารณาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาที่ให้ความรู้และความบันเทิงเป็นสิ่งสำคัญ ควรจัดซื้อหนังสือประเภททั่วไป วารสาร หนังสือและนิตยสาร เป็นต้น

2. การจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่าไม่มีหน่วยงานใดที่มีการจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งการจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยาควรจะมีการระดมความคิด การแลกเปลี่ยน และการรับฟังข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับสูง ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อจะช่วยให้เห็นนโยบายที่กำหนดนั้นมีหลักการเป็นแนวคิดที่กว้างขวางและเป็นที่ยอมรับ โดย

การเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรสามารถใช้เป็นหลักฐานและลดข้อโต้แย้งในบางเรื่องหรือบางประเด็น นอกจากนี้รายละเอียดในนโยบายงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสามารถปรับปรุงแก้ไขได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความต้องการของผู้ใช้

3. การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ พบว่ามีเพียงคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ที่ไม่มีการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศเนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อ ซึ่งหน่วยงานที่มีงบประมาณในการจัดซื้อควรรับเอานโยบายที่กำหนดไปดำเนินการตัดสินใจเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้ใช้และตามนโยบายที่กำหนดไว้ สำหรับมหาวิทยาลัยพะเยาควรกำหนดงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศตามความเหมาะสมของคณะหรือสาขาวิชาเพื่อจะสามารถได้ทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้บริการ

4. การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่ามีเพียงคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ที่ไม่มีการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศเนื่องจากมีเฉพาะหนังสือที่ได้รับบริจาคเท่านั้น ซึ่งผู้ปฏิบัติงานจัดซื้อควรกำหนดแผนการจัดซื้อตามแผนปฏิบัติงานประจำปีเพื่อกำหนดขอบเขตและหน้าที่ในการจัดซื้อให้ชัดเจนและเหมาะสมกับระยะเวลาของปีงบประมาณ เพื่อให้สามารถดำเนินการเบิกจ่ายค่าจัดซื้อให้ร้านค้าได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องตามระเบียบของมหาวิทยาลัย สำหรับการแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศสามารถติดต่อประสานงานภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัยโดยอาจจัดทำเป็นเครือข่ายห้องสมุดภายในหรือระหว่างสถาบัน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนทรัพยากรสารสนเทศระหว่างห้องสมุดสร้างความหลากหลายของทรัพยากรสารสนเทศได้ สำหรับการขอรับบริจาคหนังสือปัจจุบันมีองค์กรไม่แสวงหารายได้มีความประสงค์จะบริจาคหนังสือให้กับห้องสมุดสถาบันการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้ห้องสมุดของคณะหรือศูนย์บรรณสารฯ ประหยัดงบประมาณจากการจัดซื้อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศได้ทางหนึ่งสามารถประสานงานขอรับบริจาคหนังสือได้จากมูลนิธิหนังสือเพื่อไทย สถาบันวิมุตตยาลัย องค์กรยูเนสโก อุทยานการเรียนรู้ทีเคพาร์ค เป็นต้น

5. การคัดทรัพยากรสารสนเทศ พบว่ามีเพียงศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาที่มีการคัดทรัพยากรสารสนเทศที่ไม่มีคุณค่าหรือไม่มีความจำเป็นออก เช่น หนังสือเก่า ขำรุคไม่สามารถซ่อมแซมได้ หรือหนังสือที่ไม่มีคุณค่าทางวิชาการ ควรจะมีการคัดแยกเพื่อทำลายหรือจำหน่ายออก ซึ่งหนังสือเก่าจะเกิดเชื้อรา มีกลิ่นเหม็นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานและผู้ใช้บริการได้ นอกจากนี้ หนังสือที่มี

จำนวนเล่มมากเกินไปจนความจำเป็นควรนำไปบริจาคให้กับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย หรือระหว่างสถาบัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมหาวิทยาลัยพะเยากับองค์กรเหล่านั้น

6. การประเมินทรัพยากรสารสนเทศ พบว่ามีเพียงคณะพยาบาลศาสตร์และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ที่ไม่มีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ปฏิบัติงานในการจัดซื้อควรประเมินทรัพยากรสารสนเทศว่าได้มีการเลือกและจัดหาตรงกับความต้องการหรือไม่ อาจจะดำเนินการจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจ สัมภาษณ์ หรือสำรวจจากสถิติการเข้าใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อจะสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงตามความต้องการและครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้ใช้ต้องการได้มากขึ้น ก่อให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้ใช้บริการและสถาบัน

คำสำคัญ: ทรัพยากรสารสนเทศ, แนวทางการพัฒนา, การจัดซื้อ, กระบวนการจัดซื้อ

บทนำ

การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศเป็นงานสำคัญที่จะช่วยให้ได้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่า ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด ซึ่งบรรณารักษ์ต้องพิจารณาเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่า หากเลือกไม่รอบคอบและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่ไม่มีคุณค่าหรือไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้จะเป็นการ สูญเปล่าและสิ้นเปลือง ดังนั้น การเลือกทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ เข้าห้องสมุดจึงมีความสำคัญ ซึ่งงานจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักเกณฑ์และระเบียบวิธีปฏิบัติที่กำหนดในงานจัดซื้อ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อให้ได้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่า ทันสมัย และตรงกับความต้องการของผู้ใช้และให้ได้แหล่งจำหน่ายหรือแหล่งผลิตทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสม

กระบวนการของงานทรัพยากรสารสนเทศ ประกอบด้วยกิจกรรม 6 ประการ ดังนี้ (ประยงค์รี พัฒนกิจจำรูญ, 2533, หน้า 81)

1. การศึกษาผู้ใช้ (users study) เป็นการศึกษาด้านการใช้และความต้องการในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม และเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

2. การจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (collection development policy) เป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ โดยมีข้อมูลจากการศึกษาผู้ใช้ประกอบการกำหนดทิศทางพัฒนาซึ่งจำเป็นต้องทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อการปฏิบัติงานสำหรับบรรณารักษ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ (selection of information resources) เป็นงานที่ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ รับเอานโยบายที่กำหนดไปดำเนินการตัดสินใจเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสม ตรงกับความต้องการของผู้ใช้และตามนโยบายที่กำหนดไว้

4. การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ (acquisition of information resources) เป็นวิธีการเพิ่มเติมหรือการให้ได้ว่าซึ่งทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ที่ได้เลือกสรรว่าเหมาะสม ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยวิธีต่าง ๆ ได้แก่ การจัดซื้อ การแลกเปลี่ยน การขอรับบริจาค การทำสำเนา ฯลฯ

5. การคัดทรัพยากรสารสนเทศ (weeding of information resources) เป็นการพิจารณาถึงคุณค่าของทรัพยากรสารสนเทศแต่ละรายการว่ามีคุณค่าต่อผู้ใช้หรือไม่ ถ้าไม่มีคุณค่าหรือความสำคัญจำเป็นต้องคัดออกด้วยการทำลาย จำหน่ายออก หรือบริจาคให้กับห้องสมุดต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลดีต่อห้องสมุดคือ ทำให้มีจำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่พอเหมาะ และเป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีการใช้งานจริง ประหยัดเนื้อที่ในการจัดเก็บ และประหยัดงบประมาณสำหรับบำรุงรักษา

6. การประเมินทรัพยากรสารสนเทศ (evaluation of information resources) เป็นกระบวนการตรวจสอบทรัพยากรสารสนเทศว่า ได้มีการเลือกและจัดหาตรงกับความต้องการของผู้ใช้มีคุณภาพหรือข้อบกพร่องหรือไม่ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงต่อไป ห้องสมุดสามารถประเมินทรัพยากรสารสนเทศได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพโดยทำได้หลายรูปแบบ

ดังนั้น การพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศเพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) เป็นเรื่องสำคัญและมีความหมายต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยพะเยาด้านการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล การพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศเป็นงานสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยาได้กระจายให้ตามคณะต่างๆ อย่างจำกัด จึงต้องหาวิธีจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด งานพัฒนาและวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ มีหน้าที่หลักในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศเข้าศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนการค้นคว้าวิจัยของนิสิต อาจารย์ บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามภารกิจของมหาวิทยาลัยและตระหนักถึงการพัฒนห้องสมุดให้ได้มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ นอกจากนั้นยังเป็นดัชนีบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยา

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ บุคลากรสายบริการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศภายในหน่วยงานที่มีห้องสมุดเป็นของตนเอง

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างบุคลากรสายบริการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศภายในหน่วยงานที่มีห้องสมุดเป็นของตนเองแบบเจาะจง จำนวน 6 หน่วยงาน หน่วยงานละ 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 6 คน ได้แก่ 1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา 2. คณะพยาบาลศาสตร์ 3. คณะนิติศาสตร์ 4. คณะแพทยศาสตร์ 5. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ 6. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีเนื้อหาการสัมภาษณ์แยกเป็นประเด็นดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 กระบวนการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรสายบริการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศภายในหน่วยงานที่มีห้องสมุดเป็นของตนเอง รวมจำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 28-31 กรกฎาคม 2557

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถธิบายและพรรณนาความ โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544 แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ กระบวนการของงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศและวิธีการจัดซื้อของมหาวิทยาลัยพะเยามาประกอบการวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสัมภาษณ์บุคลากรสายบริการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศภายในหน่วยงานที่มีห้องสมุดเป็นของตนเอง พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเพศชาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 รองลงมาคืออายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 83.30 และระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.70 และมีตำแหน่งบรรณารักษ์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และตำแหน่งอื่น ๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 50

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ

บุคลากรสายบริการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศภายในหน่วยงานที่มีห้องสมุดเป็นของตนเอง ได้ให้แนวทางกระบวนการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 6 ด้าน ดังนี้

1. การศึกษาผู้ใช้

1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ได้ให้สิทธิ์ผู้ใช้ในการคัดเลือกหนังสือและจัดโครงการตลาดนัดหนังสือให้ผู้ใช้ได้เห็นตัวเล่มและมีส่วนร่วม 2. คณะพยาบาลศาสตร์ ไม่มีการดำเนินการศึกษาผู้ใช้ 3. คณะนิติศาสตร์ มีการศึกษาผู้ใช้อย่างแท้จริง ได้มีโอกาสแสดงความต้องการในทรัพยากรในแต่ละเนื้อหา 4. คณะแพทยศาสตร์ มีการสอบถามนิสิตและอาจารย์ก่อนการจัดซื้อ 5. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มีการศึกษาแต่ไม่มีแผนที่สมบูรณ์ 6. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีการแบ่งกลุ่มผู้ใช้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. สำหรับบุคลากร อาจารย์และนิสิตที่ไม่เคยใช้ทรัพยากรในห้องสมุดเลย ให้กลุ่มนี้ตอบแบบสอบถามความต้องการในการจัดซื้อเพื่อตอบสนองให้กลุ่มนี้ได้เข้ามาใช้บริการ 2. สำหรับบุคลากร อาจารย์ นิสิต ที่ใช้ทรัพยากรในห้องสมุดอยู่แล้ว ให้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการทรัพยากรเพื่อให้เขาได้เข้ามาใช้บริการอีก

2. การจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ได้จัดสรรงบประมาณจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้ค่า FTES (จำนวนนิสิตลงทะเบียนเต็มเวลา) และจัดโครงการ 1 แด้มแลก 1 เล่มซึ่งเป็นการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้เว็บ แอปพลิเคชัน ซึ่งโปรแกรมจะรับข้อมูลจากการสแกนบัตรนิสิตทางเครื่องสแกนบาร์โค้ดแล้วนำข้อมูลจากรหัสนิสิตไปดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลกลางของมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อนำข้อมูลมาจัดเก็บในฐานข้อมูลของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา และดำเนินการแยกข้อมูลของนิสิตตามคณะเพื่อนำผลที่ได้มาคำนวณเป็นค่าร้อยละกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อซื้อทรัพยากรสารสนเทศเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้เพื่อพัฒนากระบวนการจัดซื้อ และไม่มีนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศเป็นลายลักษณ์อักษร 2. คณะพยาบาลศาสตร์ ไม่มีการดำเนินการจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 3. คณะนิติศาสตร์ นำข้อมูลความต้องการของผู้ใช้มาเป็นแนวทางในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ 4. คณะแพทยศาสตร์ มีการมอบหมายให้แต่ละสาขาคัดเลือกรายการที่ต้องการ 5. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ไม่มีการดำเนินการจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 6. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีการซ่อมบำรุงทรัพยากรสารสนเทศเก่าให้ดูใหม่อยู่เสมอ

3. การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ

1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ได้แจ้งงบประมาณให้คณะทราบและให้คณะดำเนินการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศเอง 2. คณะพยาบาลศาสตร์ มีการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศจาก 2 ส่วน ทั้งจากผู้ใช้และบรรณารักษ์ที่ประจำห้องสมุดคณะ 3. คณะนิติศาสตร์ ให้โอกาสแก่ผู้ใช้ได้คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศเอง 4. คณะแพทยศาสตร์และให้อาจารย์เป็นผู้คัดเลือกและซื้อทรัพยากรสารสนเทศตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร 5. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ หนังสือของคณะได้รับจากการบริจาคเป็นส่วนมาก 6. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้ความสำคัญความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นผู้คัดเลือกเอง

4. การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มีการจัดซื้อและการขอรับบริจาคจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก
 2. คณะพยาบาลศาสตร์ มีการจัดซื้อและการขอรับบริจาค 3. คณะนิติศาสตร์ มีการจัดซื้อและการขอรับบริจาค 4. คณะแพทยศาสตร์ มีการจัดซื้อและการขอรับบริจาค 5. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ได้จากการบริจาคเป็นส่วนมาก 6. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีการจัดซื้อและการขอรับบริจาค

5. การคัดทรัพยากรสารสนเทศ

1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มีการดำเนินการคัดทรัพยากรสารสนเทศที่ไม่มีความจำเป็นด้วยการบริจาคและจำหน่ายออก(บริจาคให้คณะหรือโรงเรียนที่แจ้งความประสงค์ขอหนังสือมา และจัดโครงการทอดผ้าป่าหนังสือบริจาคให้โรงเรียนด้อยโอกาส) 2. คณะพยาบาลศาสตร์ ไม่มีการจำหน่ายหรือบริจาคทรัพยากรสารสนเทศเลย 3. คณะนิติศาสตร์ ไม่มีการจำหน่ายหรือบริจาคทรัพยากรสารสนเทศเลย 4. คณะแพทยศาสตร์ ไม่มีการจำหน่ายหรือบริจาคทรัพยากรสารสนเทศเนื่องจากห้องสมุดเปิดใหม่ 5. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ไม่มีการจำหน่ายหรือบริจาคทรัพยากรสารสนเทศเลย 6. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไม่มีการจำหน่ายหรือบริจาคทรัพยากรสารสนเทศเนื่องจากห้องสมุดเปิดใหม่

6. การประเมินทรัพยากรสารสนเทศ

1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา เนื่องจากมีการสรุปรายการจัดซื้อจากคณะมาก่อน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประเมินทรัพยากรสารสนเทศมาระดับหนึ่งแล้ว และคณะได้ดำเนินการตรวจสอบรายการซื้อซ้ำอีกครั้ง 2. คณะพยาบาลศาสตร์ ไม่มีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ 3. คณะนิติศาสตร์ ผู้ใช้ได้ใช้ทรัพยากรที่ผู้ได้เป็นคนคัดเลือกเอง 4. คณะแพทยศาสตร์ มีการตรวจเช็ครายการที่สั่งซื้อ 5. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ไม่มีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ 6. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีการประเมินความพึงพอใจทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการห้องสมุดของคณะ

ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ

1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ร้านค้าจัดส่งหนังสือล่าช้า ร้านค้าส่งเอกสารประกอบการจัดซื้อล่าช้า กรณีจัดซื้อมากกว่า 500,000 บาท ต้องเปลี่ยนวิธีการจัดซื้อจัดจ้างปกติ เป็นวิธีการจัดซื้อแบบพิเศษ ซึ่งมีกระบวนการซับซ้อนและต้องมีการประสานงานกระบวนการจัดซื้อข้ามหน่วยงานทำให้การจัดซื้อล่าช้า 2. คณะพยาบาลศาสตร์ เมื่อถึงรอบการสั่งซื้อประจำปีงบประมาณ อาจารย์จะออกไปนิตเทศแหล่งฝึกตามแหล่งฝึกต่างๆ ไม่ได้กลับเข้ามาที่คณะฯ ทำให้การสั่งซื้อมีความล่าช้าในกระบวนการ ซึ่งบรรณารักษ์ไม่สามารถตัดสินใจได้โดยเด็ดขาด กระทบถึงความล่าช้าในการสั่งซื้อและการเงินของคณะฯ เจ้าหน้าที่พัสดุไม่ชำนาญในการจัดซื้อทำให้เกิดความล่าช้า บรรณารักษ์ต้องเป็นคนติดต่อร้านค้าเองทุกครั้ง คณบดีบางครั้งให้สั่งซื้อเพิ่มเติมหรือให้แก้ไขรายการสั่งซื้อ ทำให้เกิดความล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนงาน 3. คณะนิติศาสตร์ ร้านค้าหรือสำนักพิมพ์ที่เชิญมางานตลาดนัดหนังสือยังไม่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา เนื้อหาของหนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศยังล้าสมัย 4. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ 5. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เนื่องจากปีนี้มีร้านค้าหรือสำนักพิมพ์เข้ามาจัดบู

โฆวหนังสือมากมาย แต่ไม่มีหนังสือที่ผู้ใช้บริการต้องการ จึงต้องขอสั่งเพิ่ม ร้านค้าหรือสำนักพิมพ์หาซื้อทรัพยากรสารสนเทศให้ไม่ได้

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ

1. ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา กระบวนการจัดส่งเช็คหรือโอนเงินให้ร้านค้า ควรจะได้รับความอนุเคราะห์จากกองคลังเพื่อลดขั้นตอนการจัดส่งให้ร้านค้าเร็วขึ้น 2. คณะพยาบาลศาสตร์ เสนอให้อาจารย์ส่งรายชื่อหนังสือก่อนไปนิเทศแหล่งฝึก โดยให้รวบรวมตามสาขาวิชา ส่งเป็น paper หรือทาง E-mail เพื่อให้บรรณารักษ์ดำเนินการต่อไป 3. คณะนิติศาสตร์ ผู้ใช้ได้ใช้ทรัพยากรที่ผู้ใช้ได้เป็นคนคัดเลือกเอง 4. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ

ผลการศึกษา/อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การศึกษาผู้ใช้ พบว่า มีเพียง 1 หน่วยงานที่ไม่มีการศึกษาผู้ใช้ คือ คณะพยาบาลศาสตร์ สำหรับมหาวิทยาลัยพะเยา อาจจำแนกกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ได้เป็น 3 ประเภท คือ นิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่และบุคคลทั่วไป ดังนี้ 1. นิสิต อาจพิจารณาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศตามความน่าเชื่อถือในตัวทรัพยากร ต้องพิจารณาจากชื่อเสียง ประสิทธิภาพหรือคุณภาพของผู้แต่ง สำนักพิมพ์หรือผู้ผลิตทรัพยากรสารสนเทศด้วย อาจเพิ่มเติมในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศประเภทบันเทิงเพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการท่งวิชาตำราเรียนมาก เช่น หนังสือประเภทนวนิยาย หรือ DVD ภาพยนตร์หรือสาระคดี เป็นต้น 2. อาจารย์ อาจพิจารณาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสารสนเทศที่ต้องการ ควรเลือกใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสืออ้างอิง ตำราและวารสารวิชาการ 3. เจ้าหน้าที่และบุคคลทั่วไป อาจพิจารณาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาหมุงที่จะให้ความรู้และความบันเทิงเป็นสิ่งสำคัญ ควรจัดซื้อหนังสือประเภททั่วไป วารสาร หนังสือและนิตยสาร เป็นต้น

2. การจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ไม่มีหน่วยงานใดที่มีการจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งการจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยาควรมีการระดมความคิด การแลกเปลี่ยน และการรับฟังข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับสูง ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อจะช่วยให้นโยบายที่กำหนดนั้นมีหลักการเป็นแนวคิดที่กว้างขวางและเป็นที่ยอมรับ โดยการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรสามารถใช้เป็นหลักฐานและลดข้อโต้แย้งในบางเรื่องหรือบางประเด็นที่ได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางมาแล้ว นโยบายที่กำหนดออกมาย่อมเป็นข้อยุติสำหรับเรื่องนั้น ทั้งยังใช้เป็นหลักฐานประกอบการชี้แจงแก่ฝ่ายต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้นรายละเอียดในนโยบายงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสามารถปรับปรุงและแก้ไขนโยบายงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และความต้องการของผู้ใช้

3. การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า มีเพียง 1 หน่วยงาน คือ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ที่ไม่มีการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศเนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อ มีเพียงหนังสือที่ได้รับบริจาคเท่านั้นซึ่งผู้ปฏิบัติงานในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศควรรับเอานโยบายที่กำหนดไปดำเนินการตัดสินใจเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้ใช้และตามนโยบายที่กำหนดไว้ สำหรับมหาวิทยาลัยพะเยาควรกำหนดงบประมาณในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศได้ตามความเหมาะสมของคณะหรือสาขาวิชาเพื่อจะสามารถได้ทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการของคณะหรือสาขาวิชาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้บริการ

4. การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า มีเพียงคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ที่ไม่มีการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศเนื่องจากไม่มีงบประมาณจัดซื้อและมีเพียงหนังสือที่ได้รับบริจาคเท่านั้น ซึ่ง การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศมีความสำคัญคือ 1. ทำให้ห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ 2. การจัดหาที่เหมาะสมช่วยให้ห้องสมุดประหยัดงบประมาณ 3. การจัดหาจากแหล่งที่ดี ช่วยประหยัดเวลาในการทำงาน 4. การจัดหาอย่างมีระบบ ทำให้ง่ายต่อการควบคุมการเพิ่มทรัพยากรสารสนเทศและควบคุมการใช้งบประมาณภายในวงเงินที่มีอยู่ ผู้ปฏิบัติงานในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ สามารถดำเนินการ ดังนี้ 1. การจัดซื้อ 2. การแลกเปลี่ยน 3. การขอรับบริจาค

5. การคัดทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า มีเพียงศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ที่มีการคัดทรัพยากรสารสนเทศออก การคัดทรัพยากรสารสนเทศที่ไม่มีคุณค่าหรือไม่มีความจำเป็น เช่น หนังสือเก่า ขำรดไม่สามารถซ่อมแซมได้แล้ว หรือหนังสือที่ไม่มีคุณค่าทางวิชาการ ควรจะมีการคัดแยกเพื่อทำลายหรือจำหน่ายออก ซึ่งหนังสือเก่าจะเกิดเชื้อรามักกลิ่นเหม็นซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานและผู้ใช้บริการได้ นอกจากนั้น หนังสือที่มีจำนวนเล่มมากเกินไปจนความจำเป็นควรนำไปบริจาคให้กับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย หรือระหว่างสถาบันเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมหาวิทยาลัยพะเยากับองค์กรนั้น ๆ

6. การประเมินทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า มีเพียงคณะพยาบาลศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ ที่ไม่มีการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ปฏิบัติงานในการจัดซื้อควรประเมินทรัพยากรสารสนเทศว่า ได้มีการเลือกและจัดหาตรงกับความต้องการหรือไม่ อาจจะดำเนินการจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจหรือสัมภาษณ์ผู้ใช้ เพื่อจะสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อให้ตรงตามความต้องการและครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้ใช้ต้องการได้มากขึ้น นอกจากนั้น อาจสำรวจจากสถิติการเข้าใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย

สำหรับปัญหาสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ 1. ปัญหาจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ควรมีการวางแผนลำดับขั้นตอนการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นระบบซึ่งจะทำให้ปัญหาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศลดลงได้ 2. ปัญหาจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ควรศึกษากระบวนการจัดซื้อของกองคลังเพื่อความรวดเร็วในการเบิกจ่ายงบประมาณให้กับร้านค้า นอกจากนั้นควรนำปัญหาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานเพื่อนำผลการสรุปมาเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยพะเยาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

งานพัฒนาและวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศมีหน้าที่หลักในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยา ดังนั้น จึงควรเป็นหน่วยงานต้นแบบที่จัดทำคู่มือกระบวนการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจจะต้องมีการจัดฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานจัดซื้อเพื่อให้เข้าใจกระบวนการจัดซื้ออย่างถ่องแท้เพื่อจะได้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่า ประโยชน์ และทันสมัยตรงตามความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้เป็นบุคลากรสายบริการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศภายในหน่วยงานที่มีห้องสมุดเป็นของตนเอง ซึ่งผู้ศึกษารั้งต่อไปควรจะดำเนินการสัมภาษณ์อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต ซึ่งเป็นผู้ใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศเพื่อจะได้ครอบคลุมการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยามากยิ่งขึ้น
2. ผลการศึกษาที่ได้ไม่ได้ดำเนินการเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ จึงควรที่จะทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศระหว่างมหาวิทยาลัยพะเยาและมหาวิทยาลัยอื่น เพื่อเห็นข้อดีข้อเสียแตกต่างกันและนำผลที่ได้มาปรับปรุง แก้ไข เป็นแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพะเยาต่อไป